

JERUSALEM - GLIMT fra det 19. århundrede

Synagoger og yeshivot i Jerusalem

Mens der bare var ganske få synagoger i Jerusalem i begyndelsen af det 19. årh., var der hundrede år efter, ved begyndelsen af vort århundrede, omkring 80 synagoger og 45 privatejede steder, der blev brugt til gudstjeneste – de fleste lå i Det gamle Jerusalem. Denne udvikling afspejler størrelsen og udviklingen af det jødiske samfund i Jerusalem.

Det er under det egyptiske styre (1813-39) og i tiden herefter, at der gives tilladelse til at reparere synagoger, der er i forfald, og opføre nye. Og som vi så i sidste afsnit, delte de forskellige jødiske grupper sig i undergrupper, der – eftersom århundredet skred frem – fik egne synagoger.

De sefardiske synagoger

Jerusalems vigtigste synagoger i begyndelsen af det 19. årh. var de fire sammenhængende synagoger, som kollektivt blev kaldt Rabban Yohanan ben Zakkai synagogerne. De lå på det sted, hvor man mente, at den berømte rabbiner Yohanan ben Zakkai havde haft et lærdomscenter før templets ødelæggelse i år 70. e.K.

Disse synagoger var i dårlig stand, og i 1834 begyndte man at restaurere dem.

Desuden havde de sefardiske jøder en synagoge med navnet Beth El og yderligere en yeshiva.

De ashkenaziske synagoger

De ashkenaziske jøder har i begyndelsen ikke mulighed for at bygge deres egen synagoge, men holdt deres gudstjenester i Beth El synagogen og i den omtalte yeshiva. Under det egyptiske styre – måske et par år før – fik de ejendomsret over det grundstykke, hvor en tidligere stor synagoge havde ligget, og som kaldtes Hurva (Ruin). I 1836 begyndte man at rydde op og byggede Menahem Sion synagogen, som blev indviet året efter. Alle var ikke tilfredse med, at synagogen skulle ligge her, men ville hellere bruge stedet til beboelseshuse. De utilfredse blandt de ashkenaziske jøder byggede derefter deres egen synagoge, som kaldtes Sukkat Shalom.

Tiferet Israel synagogen, sådan som den så ud før 1948.

Før århundredets midte havde de chassidiske jøder også deres egne synagoger. Og flere og flere synagoger skød op i Jerusalem.

I 1854 blev der bygget en ny synagoge tæt op ad Menahem Sion synagogen. Den blev kaldt Sha'arei Sion, men heller ikke den var tilstrækkelig til at imødekomme de ashkenaziske jøders voksende behov. I 1854 søgte de ashkenaziske jøder om tilladelse til at bygge en stor synagoge på Hurva-grunden. Da de tyrkiske myndigheder i 1856 gav tilladelse til at opføre denne mægtige synagoge, gik man med stor entusiasme i gang med at rydde grunden. Byggeriet tog dog tid på grund af manglende penge midler. Men penge blev samlet ind i udlandet. Blandt andet gav den prøjsiske konge økonomisk hjælp, for hvilket han fik sit navn indskrevet i bygningen. Også den rige Rothschild-familie donerede en del penge til dette projekt. Synagogen blev indviet i slutningen af 1864 og fik navnet Beit Ya'akov til ære for Baron Jacob (James) de Rothschild.

Denne synagoge, Hurva synagogen, var et imponerende bygningsværk og Jerusalems stolthed i mange år.

De chassidiske jøder fik i 1872 også færdiggjort deres nye, store synagoge Tiferet Israel. En anden vigtig chassidisk synagoge var Habad syna-

gogen, lidt vest for Hurva. Den var grundlagt i 1858 og fik en anden etage påført i 1879.

I den sidste fjerdedel af det 19. årh. skyder flere nybygninger op uden for den gamle mur. Selv om menighederne inden for murene og de religiøse institutioner dér bevarede deres betydning, begyndte man snart at bygge jødiske institutioner også uden for den gamle bymur.

Karaæernes synagoge

Nær ved den sefardiske Tiferet synagoge inden for bymuren lå karaæernes synagoge. Den lå under jorden – 15 trin, berettes der. Karaæerne tilhører en gren af jødedommen, som nægtede at anerkende den mundtlige overlevering og den rabbiniske tradition. Besøgende i 1865 fortæller, at der ikke var flere end otte-ni familier, der boede i et stort hus. De levede efter deres egne skikke, fik økonomisk støtte fra brødre i udlandet, men måtte dog lade de rabbiniske jøder foretage omskærelse på deres børn og også få rituelt slagtet kød fra de rabbiniske autoriserede slagtehus. I deres besiddelse havde de i 1865 bl.a. de fem mosebøger i bogform, der var dateret 550 år tidligere. Karaæerne hævdede, at deres synagoge var den samme som den, der var bygget af Anan, deres stifter i det 8. årh.,

Af Kai Kjær-Hansen

Hovedkilde:

Yehoshua Ben-Arieh, **Jerusalem in the 19th century, The Old City**, Jerusalem-New York 1984.

6. afsnit

1. Provinsbyen
2. Set fra byportene
3. Dagligt liv
4. Vandproblemer
5. Jødiske grupperinger
6. Synagoger og yeshivot
7. Grædemuren
8. Protestantisk mission
9. Jødiske reaktioner på mission
10. På vej ud af Jerusalem

Tiferet Israel synagogen – eller resterne af den – i juni 1967.

efter at han var indvandret fra Babylon.

Ved det 19. årh.s afslutning var karaæerne i Jerusalem stadig ganske få, ikke mere end 25 i antal. Skønt karaæerne ikke havde nogen betydning – generelt betragtet – i Jerusalem i det 19. årh., var den blotte eksistens af denne jødiske sekt et vidnesbyrd om, at også dem havde Jerusalem noget at sige.

Yeshiva-institutioner

I løbet af det 19. årh. skød en

lang række yeshiva-institutioner op. Nogle af dem tilbød religiøs undervisning både for små drenge, juniorer og for seniorer. De forskellige yeshivot, der blev oprettet, tilgodeså de forskellige jødiske grupperingers behov.

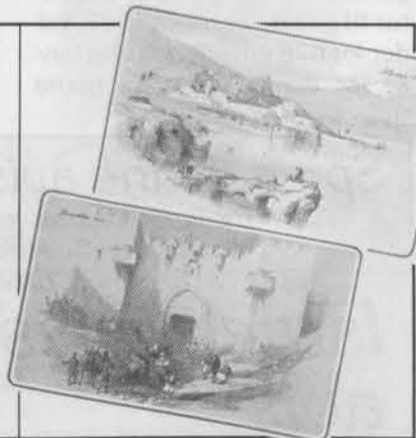
Desuden blev der oprettet forskellige sociale institutioner, ikke mindst som modvægt mod protestantisk mission, hvilket vi kommer ind på i et senere afsnit.

Dobbelt brevkort på tyndt papir med litografier af David Roberts (1839)

10 brevkort + 5 kuverter
kr. 20,- + porto

20 brevkort + 10 kuverter
kr. 40,- (inkl. porto)

Rekvireres fra Israelsmissionens landskontor, tlf. 74 56 22 33.

Ungdomsweekend

Ungdomsrådet arrangerer weekend for unge i Vorbasse præstegård, hvor Israelsmissionens tidligere udsendinge, familien Bækgaard Thomsen, bor.

Weekenden begynder fredag den 26. oktober om aftenen og slutter søndag den 28. oktober om eftermiddagen.

Program følger i næste nummer af avisen.

Tilmeldelse inden den 10. oktober til Jens Henrik Kristiansen, Vesterbro 1C, 1, Stjær, 8464 Galten, tlf. 86 95 04 75.